

رجال

تعليق و تطبیق

با
استادروالی

علی پناهی فر

عنوان و نام پدیدآور: رجال تحلیلی و تطبیقی با اسناد روایی / علی پناهی فر .

مشخصات ظاہری: ۳۳۱ ص.: جدول.

شایک: ۱-۴۳۳۵-۰۴-۰۰-۶۷۸

وضعیت فهرست نویسی : فیا

بادداشت: کتابنامه

موضوع: حدیث -- علم الرجال

موضوع: جلد ۱ -- علم الرجال -- روش شناسی

BP ۱۱۴ / ۳۹۲

۲۹۷ / ۲۶۴ : ۵۵

شماره کتابشناسی: ۴۳۱۵۲۰

● تألیف:	علی زیدی
● ناشر:	مؤلف
● چاپ و صحافی:	چاپخانه مسعر
● نوبت چاپ:	اول - زمستان ۱۳۹۴
● شمارگان:	۱۰۰۰ نسخه
● بها:	۱۸۰۰۰ تومان

ISBN: 978-600-04-4335-1 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۰۴-۴۳۳۵-۱

مرکز بخش :

قلم: خیابان ارم پاساژ قدس طبقه همکف پلاک ۸۸ تلفن: ۰۵-۳۷۷۳۷۴۰-۲۵ همراه ۰۹۱۳۲۵۳۷۵۴۶

فهرست مطالب

مقدمه	۱۵
اشاره	۱۶
اهمیت علم رجال	۱۶
تعریف علم رجال	۱۷
موضوع علم رجال	۱۷
تفاوت علم رجال با علم تراجم	۱۷
تفاوت علم رجال با علم درایه	۱۸
بخش اول: رجال تحقیق در سند	۲۰
مرحله اول: فهم مقاد باشد	۲۰
سند عادی:	۲۰
موارد سند غیر عادی	۲۱
۱. ضمیر	۲۱
اقسام ضمیر:	۲۱
۱. قرینه لفظی دال بر مرجع ضمیر وجود دارد.	۲۱
الف) ضمیر به ابتداء سند ماقبل ارجاع داده می شود.	۲۱
ب) ضمیر به وسط سند ماقبل ارجاع داده می شود.	۲۳
۲. قرینه معنوی دال بر مرجع ضمیر وجود دارد.	۲۴
الف) ضمیر به ابتداء سند ماقبل ارجاع داده می شود.	۲۴
ب) ضمیر به وسط سند ماقبل ارجاع داده می شود.	۲۷
ج) ضمیر به سند ماقبل خود ارجاع نبوده بلکه باید مرجع ضمیر را با فاصله چند سند از ماقبل سند مورد بحث جستجو کرد.	۳۰
۲. تعلیق	۳۲

۳۲.....	اقسام تعلیق
۳۲.....	۱. قرینه لفظی دالّ بر تعلیق وجود دارد.
۳۲.....	الف) تعلیق در سند به سند ماقبل خود معلق است.
۳۲.....	ب) تعلیق در سند با فاصله چند سند به یکی از اسناد ما قبل معلق است.
۳۳.....	
۳۵.....	۲. قرینه معنوی دالّ بر تعلیق وجود دارد.
۳۶.....	نکته
۳۶.....	۱. در بعضی مواقع وجود تحریف در سند موجب می شود که تعلیق در سند به سند قبل شود.
۳۸.....	۲. در بعضی مواقع وجود مرجع ضمیر در سند ماقبل، سبب تعلیق می شود.
۳۹.....	۳. اسم اشاره
۳۹.....	اقسام اسم اشاره
۳۹.....	۱. قرینه لفظی دالّ بر مشارالیه وجود دارد.
۴۳.....	۲. قرینه معنوی دالّ بر مشارالیه وجود دارد.
۴۶.....	۴. حیلولة
۴۶.....	اقسام واو عطف در اسناد
۴۶.....	۱. عطف عادی یعنی عطف یک طبقه به یک طبقه دیگر
۴۶.....	۲. عطف غیر عادی یعنی عطف چند طبقه به یک طبقه و یا به چند طبقه دیگر
۴۶.....	اقسام حیلولة
۴۷.....	۱. قرینه لفظی دالّ بر حیلولة وجود دارد.
۴۷.....	الف) جمیعاً
۵۱.....	ب) مرفوع آوردن عنوان

- ج) تکرار عنوان ۵۲
- د) کُلُّهم ۵۳
۲. قرینه معنوی دال بر حیلولة وجود دارد. ۵۴
- حیلولة تردیدی ۵۸
- مرحله دوّم: شناخت تحریفات در سند ۵۹
- انواع تحریف و تصحیف ۶۰
- الف) تغییر عنوان ۶۰
- ب) تبدیل عن به واو ۶۳
- ج) تبدیل اربه عن ۶۳
- د) تبدیل دو عنوان به یک عنوان ۶۴
- هـ) تبدیل یک عنوان به دو عنوان ۶۷
- و) سقط عنوان ۷۱
- ز) اضافه شدن عنوان .. ۷۴
- مرحله سوّم : توثیق و تضعیف رواّت ۷۵
- طُرُق تحصیل وثاقت و ضعف راوی ۷۷
- طُرُق توثیق و تضعیف راوی ۷۷
- توثیقات خاصّ ۷۷
۱. تصریح یکی از معصومین علیهم السّلام ۷۷
۲. تصریح یکی از رجالیون متقدّم ۷۸
۳. تصریح یکی از رجالیون متأخّر ۷۹
۴. ادّعاء اجماع از طرف قُدّماء ۸۰
۵. مدح کاشف از حسن ظاهر ۸۱
۶. تلاش مجتهد در جمع قرائن ۸۱
- توثیقات عامّ ۸۲

۱. روایت أجلاء از راوی ۸۲
- تعارض کثرت روایت أجلاء با تضعیف رجالی ۸۵
۲. شیخوخة الإجازة ۸۸
۳. وکالت ۹۲
- تاریخچه وکالت ۹۳
- بررسی و توضیح واژه های مربوط به وکالت وکلاء ائمه علیهم السّلام ۹۵
۱. وکیل و وکلاء ۹۶
۲. قیّم و قوّم ۹۷
۳. نای ۹۸
۴. صاحب ۹۸
۵. طریق ۹۹
۶. نیابة ۹۹
۷. الابواب الاربعة ۹۹
۸. المنصوب اليوم لهذه الطائفة ۱۰۰
۹. قهرمان ۱۰۰
۱۰. سفراء ۱۰۱
۱۱. باب ۱۰۱
۱۲. قائم مقام ۱۰۲
۱۳. منصوب از جانب امام علیه السّلام ۱۰۳
- شؤونات وکلاء ۱۰۳
- حساسیّت ائمه علیهم السّلام نسبت به حفظ وکلاء از انحرافات اخلاقی
واعتقادی ۱۰۵
- حساسیّت ائمه علیهم السّلام نسبت به حفظ وکلاء از خطرات جانی ۱۰۶
- کرامات معنوی وکلاء ۱۰۸

- اشکال مرحوم خوئی بر قول اول ۱۰۹
۴. رُوات اسناد دو کتاب تفسیر علی بن ابراهیم و کامل الزیارات ابن قولویه ۱۱۰
- تفسیر علی بن ابراهیم القمّی ۱۱۰
- کامل الزیارات ۱۱۴
۵. رُوات کتب اربعة ۱۱۹
- الاصول و الفروع من الکافی تألیف محمد بن یعقوب الكلینی ۱۲۰
- روایات مقطوع کافی ۱۲۳
- من ابحاث الفقیه تألیف ابی جعفر محمد بن علی بن الحسین بن بابویه القمّی معروف به شیخ صدوق ۱۲۵
- تقسیم روایات من ابحاثه الفقیه ۱۲۶
- اقوال مختلف درباره بحث روایات من لا یحضره الفقیه ۱۲۷
- ادلّه قائلین بر قول اول و پاسخ آن ۱۲۸
- ردّ قول دوم ۱۲۹
- تهذیب الأحکام فی شرح المقنعة لشیخ المفید رضوان الله علیه و استبصار تألیف شیخ الطائفة ابی جعفر محمد بن الحسن الطوسی قدس سره المتوفی ۴۶۰ هـ ق ۱۳۲
- تقسیم روایات تهذیب الاحکام و استبصار ۱۳۶
۶. مشایخ الثقات ۱۳۶
- اشکالات وارده بر ادّعاء شیخ طوسی از سوی مرحوم خوئی ۱۳۸
- پاسخ به اشکالات ۱۴۱
- موارد نقض وارد شده از طرف مرحوم خوئی در باره مشایخ الثقات و پاسخ از آن ۱۴۳
- موارد نقض موجود در اسناد روایی ابن ابی عمیر ۱۴۳

موارد نقض موجود در اسناد روایی صفوان بن یحیی البجلی	۱۵۰
آیا مشایخ الثقات غیر از سه فرد مذکور، افراد دیگر را نیز شامل می شود؟	
.....	۱۵۸
۷. اصحاب اجماع	۱۶۸
۱. ادعاء اجماع	۱۷۲
۲. تعداد اصحاب اجماع	۱۷۳
۱. ثلاث عبارت کشی	۱۷۳
۸. ترجمه ترضی	۱۸۰
مرحله چهارم: تمرکز مشترکات	۱۸۴
عامل ایجاد اشتراک	۱۸۶
اسباب اختصار در سبب	۱۸۶
عاملین به اختصار در	۱۸۸
مراحل تمیز مشترک	۱۸۹
طریق تمیز مشترک	۱۹۰
مرحله پنجم: توحید مختلفات	۱۹۱
مقام اول: اثبات امکان اتحاد	۱۹۴
مقام دوم: اثبات وقوع اتحاد	۱۹۵
بخش دوم: فوائد	۱۹۶
فائده اول: اسناد مشهوره در کتب اربعة	۱۹۶
فائده دوم: منابع علم رجال	۲۱۳
تقسیم منابع رجالی	۲۱۳
بررسی کتب رجالی دسته اول از قسم اول منابع رجالی	۲۱۳
۱. فهرست اسماء مصنفی الشيعة (المعروف برجال النجاشی)	۲۱۳
۲. فهرست شیخ طوسی	۲۲۴

۳. رجال شیخ طوسی ۲۳۲
- تفاوت رجال شیخ طوسی با فهرست او و رجال نجاشی ۲۳۸
۴. اختیار معرفة الرجال المعروف برجال الکشی ۲۳۸
۵. رجال برقی ۲۴۳
- مؤلف کتاب رجال البرقی ۲۴۳
۶. رجال ابن غضائری ۲۴۶
- چگونگی اطلاع علماء از کتاب الضعفاء ابن الغضائری ۲۴۸
- مؤلف کتاب الضعفاء کیست؟ ۲۴۸
- اعبار علمی کتاب الضعفاء ۲۵۱
- بررسی کتاب های دسته دوم از قسم اول منابع رجالی ۲۵۳
۱. خلاصة الاقوال فی معرفة الرجال علامة حلی ۶۴۸-۷۲۶ ۲۵۳
۲. رجال ابن داه دلقی الذین الحسن بن علی بن داود الحلی ۶۴۷-۷۰۷ ۲۵۵
- بررسی کتاب های قسم دوم از اقسام کتب رجالی ۲۵۶
۱. قاموس الرجال ۲۵۶
۲. معجم رجال الحديث و تفصیل طبقات الرجال ۲۵۷
- فائده سوم: توثیقات و تضعیقات در کتب رجالی ۲۵۹
- فائده چهارم: مذهب در کتب رجالی ۲۶۷
- مذاهب فاسده در کتب رجالی ۲۶۸
۱. غلات ۲۶۹
۲. خطایه ۲۷۲
۳. واقفیه ۲۷۴
۴. فطحیه ۲۷۷
۵. مغیره ۲۷۸

۶. زیدیه	۲۸۰
۷. جارودیه	۲۸۳
۸. ابتریه	۲۸۳
۹. کیسانیه	۲۸۵
۱۰. ناووسیّه	۲۸۷
فائده پنجم: طبقه رُوات	۲۸۷
رقّ تشخیص طبقه راوی	۲۸۷
طریق اوّل: تاریخ وفات و ولادت راوی	۲۸۸
طریق دوّم: مساحت راوی یا ائمه معصومین علیهم السلام	۲۹۰
طریق سوّم: شاخ و شاگردان روات	۲۹۰
طریق چهارم: ارتباط سنّت بین روات	۲۹۱
فوائد شناخت طبقه راوی	۲۹۲
۱. مسند و مرسل بودن سند	۲۹۲
۲. تعلیق در سند	۲۹۳
۳. زیادت در سند	۲۹۳
۴. تصحیف در سند	۲۹۴
۵. تمیز مشترک	۲۹۵
۶. تشخیص مرجع ضمیر و مشارّ الیه اسماء اشاره و حیرت	۲۹۵
۷. شناخت شخصیت راوی	۲۹۷
۸. صحتّ و عدم صحتّ نقل روایات بعضی از روات از همدیگر	۲۹۷
۹. اختلالات سندی	۲۹۸
۱۰. زمان اخذ حدیث	۲۹۸
فائده ششم: تعویض اسناد	۲۹۹
مقدمه	۲۹۹

۳۰۰.....	اقسام تعویض اسناد
۳۰۵.....	فائده هفتم: مصدربایی روایات کتب حدیثی
۳۰۵.....	فوائد مصدربایی روایات
۳۰۵.....	۱. تصحیفات سندی
۳۰۶.....	۲. تمییز مشترکات
۳۰۶.....	۳. تعویض اسناد
۳۰۷.....	۴. اختلالات سندی
۳۰۹.....	رائی موجود بر مصدر روایات جوامع حدیثی
۳۰۹.....	۱. تصریح صاحب کتاب به خود مصدر
۳۱۰.....	۲. تطبیق ترتیب روایات با منبع احتمالی
۳۱۱.....	۴. شباهت اسناد با دیگر
۳۱۱.....	فائده هشتم: طرق دست یابی به صحت صدور روایات
۳۱۲.....	اشکالات وارده بر طریق نقد سند از سوی قائلین به طریق نقد متن
۳۱۴.....	پاسخ از اشکالات قائلین نقد متن به طریق نقد سند
۳۱۶.....	دلائل قائلین به طریق نقد متن
۳۲۰.....	نقد ادله قائلین به طریق نقد متن
۳۲۶.....	منابع و مآخذ

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

سپاس خداوندی را سزااست که همه توفیقات از عنایات اوست. سنت مطهره که شامل احادیث پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) و ائمه معصومین علیهم السلام است یکی از منابع چهارگانه استنباط احکام فقهی است. اجتهاد حکم شرعی صحیح از سنت نیازمند ممارست با یک رشته علوم است که یکی از آن علوم، علم رجال است که از بخشهای علم حدیث به شمار رفته و همواره اهمیت ویژه ای برای اهل فن داشته است که درباره وضعیت علمی و عملی عقیدتی روات بحث می کند. تألیف و تصنیف درباره حالات روات از عصر ائمه علیهم السلام تاکنون بین رجالیون معمول بوده است لکن مجموعه ای که بخواهد اموری را که در ارتباط با فن و تحلیل سند بوده به صورت کاربردی و عملی بیان کند به شکل جامع تألیف نشده است کتابی که در پیش روی خوانندگان عزیز قرار دارد خواسته است خلأ مذکور را تا حدی پر کرده و به کمک اسناد روایات قواعد و اختلالات سندی را به صورت ذکر نمونه برای عزیزان اشکار سازد. مطالعه اثر حاضر سبب می شود عزیزان با دقت و بصیرت بیشتری اسناد روایات را مورد مطالعه و بررسی قرار دهند لکن به دلیل غیر معصوم بودن گردآورنده، بعید نیست که نوشته ای هم برای اشتباهاتی باشد که تذکر آنها موجب امتنان و جبران آن در چاپهای بعدی خواهد بود ان شاء الله.

در پایان از استاد گران مایه جناب آقای محمد مسعودی که در فراگیری علم رجال از محفل درس آن بزرگوار بهره های زیادی برده ام و در واقع بخشی از اثر حاضر محصول تلاشهای آن عزیز است تشکر و سپاس گذاری می نمایم.

علی پناهی فر